

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/101/115-120>

Fatma Sultanova
Lənkəran Dövlət Universiteti
magistrant
frzayeva652@gmail.com

NAĞILLAR TƏLİM-TƏRBIYƏ VASİTƏSİ KİMİ

Xülasə

Azərbaycan xalqının zəngin el yaradıcılığı növlərindən biri də xalq nəsridir. Xalq nəsrini öz fantastik mahiyyətinə görə digər janrlardan fərqlənir. Burada əməkçi xalqın arzu və istəkləri öz əksini tapır. Xalq nəsrinin tarixi çox qədimdir. Onlar insan cəmiyyətinin formalaşdığı ilk gündən yaranmağa başlamışdır. Xalq nəsrini xalq düşüncəsinin və onun keçdiyi tarixi yolun, bu yolda keçirilən həyəcanın yaddaşı rolunu oynayır. Xalq nəsrində mifoloji süjetlərə tez-tez rast gəlmək olur. Bu süjetlər zaman etibarını ilə çox qədimdir. Belə xalq nəsrini onu yaradan, öz mühitində bəsləyən və yaşadan insanın tarixi rolunu oynayır. Nağıl xalq ruhunun daşıyıcısıdır. Şərq xalqları üçün bu janr xüsusilə əhəmiyyətlidir. Çünki o, xalq ruhunun, hiss və duyğularının ifadəçisidir. Qəlbində insani ləyaqət hissləri şölələnən insanlar böyük xariqələr yaratmaq gücünə malikdirlər. Nağıla "köhnəlmiş", "arxaik" epitetləri yapışdırmaq, onu gözdən salmaq olmaz. Alman klassik fəlsəfəsinin ən böyük nümayəndəsi Hegel yazır: "Ruh hələ o dərəcədə mücərrədləşməmiş, təbii başlanğıcından ayrılmamışdır". Bu, o deməkdir ki, bədii ədəbiyyatın aparıcı gücü olan ruhun ən tükənməz mənbəyi olan nağılların orta məktəbdə tədrisi hələ uzun illər aktual olaraq qalacaqdır.

Açar sözlər: *xalq nəsiri, folklor, epik növ, nağıl*

Fatma Sultanova
Lankaran State University
master student
frzayeva652@gmail.com

Tales as a teaching tool

Abstract

Folk prose is one of the rich creative works of the Azerbaijani people. Folk prose differs from other genres due to its fantastic nature. The wishes and desires of the working people are reflected here. The history of folk prose is very old. They began to appear from the first day when human society was formed. Folk prose plays the role of a memory of folk thought and the historical path it traveled, the excitement experienced on this path. Mythological plots are often found in folk prose. These plots are very old in terms of time. Such folk prose plays the role of the history of the person who created it, nurtured it and lived it in its environment. The fairy tale is the bearer of the people's spirit. This genre is especially important for Eastern peoples. Because it is the expression of the people's spirit, feelings and emotions. People whose hearts are full of human dignity have the power to create great miracles. It is impossible to attach "outdated" and "archaic" epithets to the fairy tale and discredit it. Hegel, the greatest representative of German classical philosophy, writes: "The soul has not yet been abstracted to such an extent, it has not been separated from its natural beginning." This means that the teaching of fairy tales, the most inexhaustible source of spirit, the driving force of fiction, will remain relevant in high school for many years to come.

Keywords: *folk prose, folklore, epic genre, fairy tale*

Giriş

Epik növün ən qədim janrı olan nağıllar əsas folklor janrlarından biridir. Bu qədim şifahi xalq ədəbiyyatı nümunəsinin idraki və tərbiyəvi əhəmiyyəti şübhəsiz böyükdür.

Folklorun bu janrının əsas xüsusiyyəti onların süjetli olmasındadır. Belə ki, özünəməxsus məzmun müxtəlifliyi, ədəbi prinsipinə görə hər bir janrın süjetinin spesifikliyi var. A.İ.Nikiforov hər bir janrın müxtəlifliyini qeyd edərək yazırdı ki, nağıllarda əsas məqsəd əyləncədir. Sokolov qardaşları da nağılların əsas xüsusiyyətini əyləncəlilik və məşğulluq hesab edirdi. Puşkin deyirdi: «-Сказка лож, да вней намек, добрым молодцам урок». Nağılçının əsas məqsədi danışdığı nağıla dinləyicinin diqqətini cəlb etmək, əyləndirmək, hərdən heyratlandırməkdir. Bu məqsədlə də o, real həyat həqiqətlərinə hərdən qeyri-adi, fantastik ifadə forması verir. Bütün bunlar müxtəlif nağıl janrlarında müxtəlif şəkildə öz əksini tapmışdır (Suleymanova, Bağirova, 2015).

Nağıl xalq ruhunun daşıyıcısıdır. Şərq xalqları üçün bu janr xüsusilə əhəmiyyətlidir. Çünki o, xalq ruhunun, hiss və duyğularının ifadəçisidir. Qəlbində insani ləyaqət hissələri şölələnən insanlar böyük xariqələr yaratmaq gücünə malikdirlər. Nağıla “köhnəlmiş”, “arxaik” epitetləri yapılandırmaq, onu gözdən salmaq olmaz. Alman klassik fəlsəfəsinin ən böyük nümayəndəsi Hegel yazır: “Ruh hələ o dərəcədə mücərrədləşməmiş, təbii başlanğıcından ayrılmamışdır”. Bu, o deməkdir ki, bədii ədəbiyyatın aparıcı gücü olan ruhun ən tükənməz mənbəyi olan nağılların orta məktəbdə tədrisi hələ uzun illər aktual olaraq qalacaqdır (Hasanlı, 2014).

Xalq ruhunun ifadəçisi olan folklor insanın qəlbini müqəddəs, ülvi duyğularla doldurur. Nağıllarda ifadə edilən təmiz hissələr dinləyiciyə və ya oxucuya qanad verir, onu ucaldır, mənəvi dünyanın sirli, soraqlı aləminə aparır. İnsanı ağılla bərabər duyğularla da idarə edir. Onu qurub yaratmağa təhrik edir. Bütün bunlara görə orta məktəbin aşağı siniflərində folklor nümunələri, xüsusilə nağıllar tədris olunur.

Orta məktəblərin V sinifləri üçün bir-birinə alterantiv iki ədəbiyyat dərsliyi çap olunmuşdur. Birinci dərsliyin müəllifləri Soltan Hüseynoğlu, Bilal Həsənli, Əminə Səfərova, Əsgər Quliyev, ikinci dərsliyin müəllifi Afət Süleymanova, Təranə Bağirova və İlhamə Muradovadır. Birinci dərsləkdə şifahi xalq ədəbiyyatı ilə bağlı kifayət qədər material verilmişdir. Bu dərsləkdə “Yetim İbrahimin nağılı”, “Üç qardaş” özbək nağılı, “Pəri bulağı” əfsanəsi, A.Şaiqin “Ata sözü”, S.S.Axundovun “Əhməd və Məleykə”, “Padşahla Pinəçi”, “Loğmanın şeyirdi”, “Ağıllı uşaq” kimi həm müəllif, həm də xalq nağılları nəşr olunmuşdur. İkinci dərsləkdə isə xalq ədəbiyyatı nümunələri çox zəifdir. Verilən nağıllar əsasən müəllifləri olan nağıllardır. Buna görə də biz xalq nağıllarından nümunə kimi “Yetim İbrahimin nağılı” üzərində dayanmaq istəyirik. Bu nağıl iki dərslə saatında tədris olunur. Birinci dərslə onun yarısının məzmununu, ikinci dərslə isə o biri yarısının məzmununu öyrədilir. Bu nağılı çap edərkən dərsləkdə müəllifləri kitabın əvvəlində belə sözlər yazırlar: Oxuyacağımız nağılda xeyirlə şərin mübarizəsi, yoxsul bir ovçunun oğlu olan İbrahimin, zalım padşah və vəzirlə qarşılaşmasında öz əksini tapır. Qəhrəman çətin sınaqlardan keçir. Oxuda diqqətli olun: Əsəri oxuyarkən İbrahimin bu sınaqlardan nəyin sayəsində qalib çıxdığını aydınlaşdırmağa çalışın. Əsəri oxuyarkən sizə tanış olmayan sözlərin mənasını lüğətlərin köməyi ilə aydınlaşdırın (Alizade, Alizade, 2010: 315).

Nağıl dərsləkdə təxminən 10 səhifə yer tutmuşdur. Nağıl bitdikdən sonra müəlliflər belə tapşırıqlar verirlər.

“Məzmun üzərində iş

*Əsəri diqqətlə oxumusunuzmu?

1. İbrahimin atası başqa ovçulardan nə ilə fərqlənirdi?
2. İbrahim padşahın hansı tələblərini yerinə yetirirdi?
3. Ağ divin bağına göndərilən İbrahim kimdən məsləhət aldı?
4. İbrahim səfərdən kimlə qayıtdı?
5. İbrahim insanları padşahın zülmündən necə xilas etdi?

*Əsərin məzmununu fərqli formalarda danışın.

Əsəri hissələrə ayıraraq ad verin, birinin məzmununu hazırladığımız plan əsasında yığcam nağıl edin. Öyrəndiyiniz yeni sözlərdən istifadə etməyi unutmayın.

*Yığcam nağıletmə

Biri var idi, biri yox idi. Bir yoxsul ovçu var idi. Ovçunun İbrahim adlı balaca oğlu var idi. Günlərin bir günündə İbrahim boya-başa çatmamış atası xəstələnib öldü. Elə ki İbrahimin on beş

yaşı tamam oldu, anasından atasından qalan tütəyi, bir də tələni istədi ki, ova getsin (Alizade, Alizade, 2010: 286).

Təhlil

*Əsərlə bağlı açıqlamalar.

Nağıllarda xalqın arzusu, istəyi ifadə olunur. Azad, firavan yaşamağı arzulayan xalq şəxə qüvvələrə, pisliklərə nifrət edir, sevimli qəhrəmanını yaradır. Bu qəhrəman şəxə qüvvələrə, pisliklərə qarşı çıxır, mübarizə aparır. Müdrək qocalardan məsləhət, xalqdan güc, qüdrət alan bu qəhrəman zalımlara qalib gəlir, zülmə son qoyur” (Yusifov, 2010). Göründüyü kimi bu sual və tapşırıqlar ənənəvi təhsilin tələblərinə daha çox cavab verir. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, hər hansı bir oxunun bitməsi hələ dərslərinə sona yetməsi kimi dərk olunmamalıdır. Şagird nağılı oxuyub qurtardıqdan sonra aşağıdakı işləri görməlidir.

*oxuduğu nağıldan başa düşdüklerini dəqiqləşdirməlidir. Əgər hər hansı bir məsələni genişləndirmək istəyirsə, mətnə bir daha nəzər salmalıdır.

*şagird nağılı üzərində düşünməlidir. Bu folklor janrını oxuduqdan sonra bu nağılı ona nə demək istəyir.

*əsərin qəhrəmanı öz istəyinə nail oldumu? O, öz istəyinə hansı yollarla nail oldu? Burada onun fiziki gücümü, yoxsa aqlımı köməyinə çatdı?

*Əsərdəki əsas ideyanı ifadə etmək üçün şagird kiçik bir inşa, esse yazmalıdır. İmkan olsa həmin fikri ifadə etmək üçün bir şəkil də çəksə və yaxud həmin qəhrəmanın fiqurunu plastilindən düzəldə bilsə, bu, nağılın tam mənimsənilməsinə kömək edə bilər. Buna görə də biz həmin nağılın tədrisi zamanı bu prinsiplərlə yanaşdıq və nağılda bir sıra ədəbiyyatşünaslıq elementlərini axtarıb tapdıq. Dərslərin bütöv məzmununu dərk etdikdən sonra şagirdlərə ünvanlanan bir neçə sual yaratdıq. Bu suallar əsasən obrazlı fikirlər, poetik ifadələr haqqında oldu və beləliklə biz elə hesab etdik ki, “Yetim İbrahimin nağılı” əsərini keçib qurtardıqdan sonra biz təkcə əsərin məzmununu mənimsətmədik, həm də bir sıra alt standartların reallaşmasına kömək etmiş olduq. Biz digər ədəbiyyat dərslərindən “Mərd və namərd” nağılını seçdik. Bu nağıla keçməzdən əvvəl dərslərin müəlliflərinin fikirlərini uşaqlara çatdırdıq. Dərslərin müəllifləri yazırdı ki, hər bir bədii əsər həyatın obrazlı şəkildə ifadə olunmasıdır (Alizade, 2014). Yəni həyatda olduğu kimi əsərlərdə də insanlar xarici görünüşlərinə, düşüncələrinə, hissələrinə görə fərqlənirlər. Bu dərslərdə bir-birinin qarşısında dayanan iki insan başının təsviri verilmişdir. Hər ikisinin içində düşüncələr, hisslər, təsvir, məqsəd, hərəkət, səciyyəvi cəhət kimi şagirdi düşünməyə məcbur edən sözlər yazılmışdır. Hər bir şagird bu nağılı oxuyub qurtarandan sonra öz sinfini, ad və soyadını, əsərin adını, obrazları qeyd etdikdən sonra yuxarıdakı məfhumlara cavab verməyə çalışmalıdır. Həmçinin onlar müstəqil şəkildə əldə etdiyi fikirləri yoldaşları ilə bölüşməlidir. Bu dərslərin üstün cəhəti ondan ibarətdir ki, hər bir abzasda müəlliflər şagirdləri oxuya cəlb edəcək suallar verirlər. Bu suallar mövzunun daha aydın dərk olunmasına kömək edir. Bu kitabda tapşırıqlar da maraqlıdır. Məsələn, tapşırıq 2-də yazılır ki, bu nağılı oxuduğun digər mətnlərlə əlaqələndir. Bizcə bu, yaradıcı tətbiqetmənin ən gözəl nümunəsidir. İkinci tapşırıqda yazılır ki, oxuduğun nağılı haqqında düşün. Ondan hansı qənaətə gəlmək olar? Mətnin sonunu sən necə bitirə bilərdin? Həmçinin uşaqlar üçün nağıllar haqqında müəyyən məlumatlar da verilir (Manifestation of innovative training methods and technologies, 2014).

V sinifdə “Şir və tülkü” nağılının tədrisi

Motivasiya: “Tülkü və şir” əsərinin mövzusu belədir: Bir şir meşədə tülküyə rast gəlir. Tülkü həddindən artıq arıqlamış və gücdən düşmüşdür. Şirin ona yazığı gəlir. Ondan soruşur ki, niyə bu günə düşüb? Tülkü cavab verir ki, çoxdandı yeməyə bir şey tapmır. Şir dərhal bir heyvanı ovlayıb gətirir və onun qabağına atır. Tülkü isə ətə yaxın durmur. Deyir ki, Şir burda olduğuna görə o, ətə ağzını vurmaz. Nəhayət, Tülkü həmin heyvanın bağırsaqları ilə Şirin əl-qolunu bağlayır və gözləyir ki, bağırsaqlar tamam qurusun. Şir yuxuya gedir və Tülkü yavaş-yavaş tələsmədən 2-3 günə həmin əti yeyir. Sonra Şirin əl-ayağını açmadan çıxıb gedir. Şirin əl-ayağını çaqqal açır, şir axtarıb həmin tülkünü tapır və məhv edir. Nağılın qısa məzmunu belədir: nağılın məzmununu bildikdən sonra

uşaqlara aşağıdakı sualları vermək olar (State Strategy for the development of education in the Republic of Azerbaijan, 2013):

1. Şir nə üçün tülküyə kömək etmək istəyirdi?
2. Bu hadisənin mahiyyəti haqqında nə deyə bilərsiniz?
3. Tülkü nəyə nail olmaq istəyirdi? Onun məqsədi nə idi?
4. Səncə, heyvanlar padşahı Şir nə üçün belə vəziyyətə düşdü?
5. Çapağın Şirə yardım etməsi nə üçün ona pis təsir etdi?
6. Hansı cümlə əsərin mövzusu ilə bağlıdır?

Bu suallara cavab tapdıqdan sonra əsərin məzmunu şagirdlər üçün tam aydın olur. Nağılların tədrisi prosesində hökmən atalar sözü və məsəllərdən istifadə etmək lazımdır. Çünki hər bir nağılın məzmunu müəyyən atalar sözünü ifadə edir.

Kiçik folklor janrlarına daxil olan atalar sözləri və məsəllərin də poetikası maraqlıdır. İctimai-tarixi həqiqətlərin bədii ifadəsindən ibarət olan bu janr xalq yaradıcılığının ən sadə formalarından biridir. Atalar sözü və məsəllərin yaradıcısı olan xalq özünün dahiyənə fikirlərini ən adi üsulla, təkcə bir-iki yığcam cümlə vasitəsi ilə ifadə etməyi böyük bir ustalılıqla bacarmışdır (Süleymanova, Bagirova, Muradova, 2012).

Atalar sözü ilə məsəllər quruluş və məzmun etibarı ilə bir-birlərinə çox bənzəyirlər. Bu bənzəriş o dərəcədədir ki, hətta ilk baxışda bunların arasında heç bir fərq olmadığı zənn edilir. Lakin tədqiqatlar göstərir ki, bunları bir-birinə bənzədən ümumi əlamətlər mövcud olduğu kimi, bir-birindən fərqləndirən son dərəcə incə və çətinliklə sezilə bilən xüsusiyyətlər də vardır.

Atalar sözü mövzu, məzmun və poetik cəhətdən həm zəngin, həm də çox mürəkkəbdir.

Xalq təsərrüfatının müxtəlif sahələri ilə bağlı əməyi, zəhməti, peşəni, sənəti, elmi, ağıllı təqdir və təbliğ; İnsana xas olan nəcib sifətləri tərbiyə edən; Tənbəllik, bekarçılıq, yalançılıq, ikiüzlülük, paxıllıq və s. bu kimi eybəcər sifətləri pisləyən; Əxlaq-tərbiyə, ailə-məişət məsələləri ilə bağlı; Vətən, el, xalq, hüquq, din və s. məsələlərə toxunan atalar sözü və məsəllər vardır.

Atalar sözü və məsəllər istər mövzu, istərsə də məzmunlarına görə əsas etibarı ilə iki mənalı olur. Yəni əgər hər hansı bir atalar sözü və ya məsəldə bir şey- bir iş, əmək və ya hadisə, fikir və s. tənqid edilib pislənsə, həmin şeyin, fikrin antonimi təriflənir, təqdir və təbliğ olunur:

“Tənbəllik azar artırır”

“İşləmək canı saf edər”.

Səfərdən, qürbətdən söz düşən kimi “Vətənə gəldim, imana gəldim” və s. hökmləri verir, fərdiyyətçilik, xüsusiyyətçilik psixologiyası “El gücü, sel gücü” kimi hökmlər qarşısında təslim olur. “Əldən qalan əlli il qalar”, “ot kökü üstə bitər” kimi deyimlər həyat təcrübəsinə əsaslanır və s.

Mövzu və poetik xüsusiyyətlərinə görə atalar sözü və məsəllər müxtəlifdir. Lakin janrın mahiyyəti onun məzmun və forma əlvanlığı ilə təyin olunur. Bu da öz növbəsində onların ayrı-ayrı tərkibli olmasına baxmayaraq, bədii formasından danışmağa imkan verir (Chopin, 1840: 12).

Poetik forma baxımından atalar sözü və məsəllər şərti olaraq üç hissəyə: a) məntiqi, b) sintaktik, c) poetik formaya ayrılır.

Atalar sözü və məsəllər dil cəhətdən materiala qənaət formasına əsaslanmışdır. Onlar əksər hallarda izah və şərh tələb etmir. Bu da janrın məntiqi, sintaksis və poetik quruluşundan irəli gəlir.

Məlumdur ki, atalar sözü və məsəllərin çoxu əsrlərin həyat təcrübəsindən irəli gələn məntiqi hökmlərdən, mühakimələrdən, sübutlardan, təsdiq və inkarlardan ibarət olur.

Tədqiqat göstərir ki, bir qayda olaraq atalar sözü və məsəllər bu məntiqi hökmlərin mühakimə formasından daha çox faydalanmışdır.

Məntiqi ümumtəsdiqin mühakimə forması atalar sözü və məsəllərdə ən geniş yayılmış tipdir:

“Dost bərk ayaqda tanınar”

“Ağıl yaşda deyil, başdadır”.

Hikmətli sözlərdəki məntiqi mühakimənin digər növü ümumi inkardır:

“Yaxşıya yaxşı deyiblər, pisə pis”.

Deməli, atalar sözü və məsəllərdə öz ifadəsini məntiqi mühakimə prosesində tapır. Beləliklə, məntiqi forma atalar sözü və məsəllərdə verilən cavabın ən yığcam, lakonik olmasını təmin edir.

(Əsərdəki obrazların xüsusiyyətlərinin müqayisəsi)

Bildiyimiz kimi, bədii əsərlər həyatın obrazlı ifadəsidir. Yəni həyatda olduğu kimi, əsərlərdə də insanlar xarici görünüşünə, düşüncələrinə, hisslərinə, məsələlərə münasibətlərinə görə fərqli və oxşar olurlar.

Bədii əsərdə bu oxşarlıqların və fərqlərin xüsusi əhəmiyyəti var. Bu, oxucuya həyatda qarşılaşdığı insanların ayrı-ayrı xüsusiyyətlərini müəyyən etməyə və ondan çıxış edərək həmin insanın şəxsiyyəti barədə nəticələrə gəlməyə kömək edir.

Ətrafdakıları qısa müddətdə tanımaq onlarla ünsiyyətin və münasibətin qurulmasına yardımçı ola bilər (Asmolov, 2014).

Yazıçı ayrı-ayrı obrazların oxşar və fərqli cəhətlərindən ideyanı yaradan fikirlərin formalaşmasında istifadə edir.

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Q.Rufullayev qeyd edir ki, nağıllarda tarixilik, humanizm, birgə yaşayış, ümumi düşüncə, mübarizlik və qəhrəmanlıq bir dəyər kimi əks olunmaqdadır. Ən təəccüblüsü budur ki, dünya xalqlarının nağıllarında eyni coşqu, oxşar süjetlər əsasında təqdim olunmuşdur (s.148). Doğrudur, xalq nağıllarında ifadə olunan bu dəyərlər gənc nəslin təlim- tərbiyəsində xüsusi rola malikdir. Yetişməkdə olan gənc nəsil tərəfindən çox bəyənilən janr olan nağıllar uşaqların tərbiyəsində, onların dünyagörüşünün artmasında, vətənpərvərlik ruhunda böyüməsində, saleh əməl sahibi olmasında, bir sözlə, hərtərəfli və mükəmməl şəxsiyyət kimi formalaşmasında mühüm yer tutur. Bu məsələ ümumilli liderimiz H.Əliyevin də diqqətdə saxladığı problemlərdəndir. Uşaqlar bizim gələcəyimizdir. Gələcəyimizi nə cür tərbiyə edəcəyiksə, böyüdəcəyiksə, ölkəmizin, millətimizin, dövlətimizin gələcəyi bundanasılı olacaqdır» (Heydər Əliyev). Nağıllarımızla tanış olan şagirdlər bəşəriyyəti pisliklərdən xilas etmək, ehtiyacı olanlara yardım etmək, ac olanlara yemək vermək, böyüklərə hörmət, sevdiklərinin dəyərini bilmək, vətəni canı bahasına da olsa, qorumaq və s. kimi müsbət xarakterlərə köklənərək şəxsiyyət kimi formalaşırlar. Nağılların öyrədilməsi zamanı müəllimlərin üzərinə böyük yük düşür. Bu zaman əyani vasitələrdən istifadə, kiçik səhnəciklərin hazırlanması məqsəduyğundur. Daha yaxşı olar ki, nağılların məzmunu ilə bağlı müxtəlif suallar hazırlayıb onlara təqdim edilsin. Şagirdlərin diqqətini özünə çəkmək üçün ilk növbədə pişrov nümunəsi demək olar:

Hamam-hamam içində,
Xəlbir saman içində,
Dəvə dəlləklik elər
Köhnə hamam içində.
Hamamçının tası yox,
Baltaçının baltası,
Burdan bir tazı keçdi,
Onun da xaltası yox.
Qarışqa şıllaq atdı,
Dəvənin budu batdı.
Milçək mindik, Kür keçdik,
Yabaynan doğa içdik (Rufullayev, 2021: 210).

Nəticə

Azərbaycan folklor nəsrinə xalqın həyatı, xalqın haqq-ədalət, azadlıq mübarizəsi ilə bağlı tarixi hadisələrdən bəhs edir. Bu nəsrin qəhrəmanları xalqdan olan mərd və cəsur insanlardır. Belə xalq nəsrinin orta məktəblərdə tədrisi şagirdlərin vətənpərvərlik ruhunda, yetişkin şəxsiyyət kimi, mənəvi dəyərlərlə zəngin bir insan olaraq tərbiyə olunmasında rolu əvəzolunmazdır.

Nağılları tədris etməklə biz şagirdlərə ata və babalarımızın keçdiyi tarixi yolu onların mənəviyyatında baş vermiş prosesləri öyrətmiş oluruq. Nağılda xalqın mənəviyyatı yaşayır. Nağıl xalq təfəkkürünün məhsuludur. Şagirdlərin ədəbi inkişafında ən mühüm amil nağılların təhlilidir. Təhlil prosesində birbaşa bədii təəssürat həyat təcrübəsi ilə əlaqələndirilir, zəruri nəzəri anlayışlar

mənimsənilir, emosional qiymətləndirmə fəaliyyəti formalaşır. Əsas metodoloji prinsip forma və məzmunun konsubstantivliyi prinsipidir. Lakin oxucunun bilavasitə qavrayışını və yaş xüsusiyyətlərini nəzərə almaq və təhlil edilən dastanın kontekstinə əsaslanma tələbini də nəzərə almaq vacibdir. Təhlildə mətn hərfi mənasında deyil, daxili şifahi, psixoloji, süjet və s. əlaqələri ilə dərk edilməlidir.

Ədəbiyyat

1. Suleymanova, A., Bagirova, T. (2015). Methodical materials for the subject "Literature" of the 6th grade. Baku.
2. Hasanli, B.A. (2014). Methodology of teaching literature. Baku: Teacher.
3. Alizade, A., Alizade, H. (2010). Pedagogical psychology. Book I. Baku, 315 p.
4. Alizade, A., Alizade, H. (2010). Pedagogical psychology. Book II. Baku, 286 p.
5. Yusifov, F.A. (2010). Methodology of teaching literature. Baku: Publication of ADPU.
6. Alizade, A. (2014). The world view of the student world. "Azerbaijan School" magazine. No.
7. Manifestation of innovative training methods and technologies. (2014). Baku: XXI century Education Center.
8. State Strategy for the development of education in the Republic of Azerbaijan. (2013). "Azerbaijan teacher" newspaper. October 25.
9. Süleymanova, A., Bagirova, T., Muradova, I. (2012). Literature, textbook for class V. Baku.
10. Chopin, I. (1840). Ker-ogly. Tatar legend. I.Chopin. Rez. In Polyanova. Beacon of modern enlightenment and education. Works of Russian and foreign scientists and literary scholars. St. Petersburg, part 2, chapter 3, pp.12-25.
11. Asmolov, A.G. (2014). How to design universal educational activities in elementary school. - M.: Education.
12. Ruffullaev, Q. (2021). "Lyric and epic genre in oral folk literature". Baku: Science and Education.

Göndərilib: 27.01.2024

Qəbul edilib: 28.03.2024